

АНАЛІЗ ТРУДНОЩІВ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ В СОЦІАЛЬНИХ УСТАНОВАХ

Анотація. У статті аналізуються причини виникнення труднощів у студентів під час залучення до практичної соціальної роботи, шляхи їх усунення.

Ключові слова: соціальна робота, професійний розвиток, педагогічна практика.

Аннотация. В статье анализируются причины возникновения трудностей у студентов в процессе практической социальной работы, пути их устранения.

Ключевые слова: социальная работа, профессиональное развитие, педагогическая практика.

Annotation. The article deals with the analysis of arising students' difficulties while first engaging to professional practical social work.

Key words: social work, professional development, pedagogical practice.

Постановка проблеми. Провідна роль закладів освіти у соціально-педагогічній діяльності суспільства полягає у безпосередньому зосередженні їх на досягненні ідеалу соціального виховання країни стосовно особистості – „гармонійно розвинутої, високоосвіченої, соціально активної та національно свідомої людини, що наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, родинними та патріотичними почуттями, є носієм кращих надбань національної та світової культури, здатна до саморозвитку і самовдосконалення” [2].

В якості практичного аспекту соціально-педагогічної науки виступає соціально-педагогічна діяльність. Взагалі, поняття „діяльність” носить міждисциплінарний характер, яке, за слушною думкою Є.Г. Юдіна, – „використовується для визначення предмету наукового пізнання, управління, проектування тощо” [5, с. 272].

Аналіз попередніх досліджень. Дослідженням теорії діяльності займалися філософи (М.С. Каган, А.В. Маргуліс та ін.), соціологи (І.С. Кон, Н.Ф. Наумова та ін.), психологи (Л.І. Божович, Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв, О.В. Петровський та ін.) і педагоги (Г.І. Щукіна та ін.). Питаннями визначення змісту, методики та технології виховної діяльності присвятили свої праці М.А. Галагузова, В.Є. Гмурман, Ю.В. Василькова, Л.С. Виготський, І.Д. Зверева, А.Й. Капська, Л.Г. Коваль, О.М. Леонтьєв, А.С. Макаренко, О.О. Малько, Л.І. Міщик, С.Р. Хлебик та інші науковці. Будь-яка діяльність, у тому числі й соціально-педагогічна, має свою структуру, кожен елемент якої органічно пов'язаний і взаємодіє з іншими.

„...Діяльність, – пише О.М. Леонтьєв, – це не реакція і не сукупність реакцій, а система, яка має будову, свої внутрішні переходи й перетворення, свій розвиток” [3, с.82]. Вивчення праць О.М. Леонтьєва [3, с.86 – 281] та довідкової літератури приводить до висновку, що діяльність можна розглядати як систему, яка складається з наступних елементів: суб'єкт; об'єкт; мотив, що перетворюється в мету; дія, яка відповідає сформульованим завданням; функції та засоби (тобто, за визначенням О.М. Леонтьєва, операції).

„Ці одиниці людської діяльності, – відзначає далі О.М. Леонтьєв, – й утворюють її макроструктуру” [3, с. 109].

Кожна діяльність, у тому числі й навчальна, спрямована на досягнення цілі. Ціль – це уявлення про майбутній результат. Ціль виступає у двох аспектах.

1. Ціль – результат нормативного прикладу, який має бути досягнутий учнем. Зовні він постає у вигляді навчального завдання, а внутрішньо – у вигляді суб'єктивного образу

потенційного результату. Зовнішні фактори, які впливають та формують ціль, переломлюючись через внутрішні умовності, трансформують уявлення про еталонний результат у суб'єктивну ціль діяльності. Так формується другий аспект цілі.

2. Ціль – рівень досягнень, що являє собою кількісний аспект цілі. В залежності від оцінки своїх можливостей, прагнень, минулого досвіду і соціальних факторів учень формує для себе той рівень досягнення цілі, який для нього є щонайприйнятнішим. Наприклад, готуючись до контрольної роботи, один учень розраховує написати її на „відмінно”, а інший буде щасливим, якщо отримає „задовільно” [4, с. 84].

Мета нашої статті – визначити категорії труднощів та шляхи запобігання можливим ускладненням під час проходження практики студентами, а також обґрунтувати рекомендації молодим викладачам щодо вирішення проблем студентів у процесі проходження педагогічної практики.

Стійкість та ефективність освітнього процесу залежить значною мірою від професійної культури та особистісних якостей викладача. Праця викладача середнього чи вищого професійного навчального закладу складна та багатоаспектна. Серед труднощів та проблем, які зустрічаються в його практичній діяльності, необхідно виділити наступні: невміння аналізувати всі компоненти своєї педагогічної діяльності й себе як особистість та індивідуальність; недостатнє розуміння індивідуально-психологічних особливостей тих, хто навчається та невміння їх враховувати; невміння побудувати процес спілкування з учнями (студентами) і колегами; невміння керувати своїм психічним станом та долати психологічні бар'єри [4, с. 98].

Погоджуємося з визначеними категоріями труднощів авторів Н.М. Гайдук, Л.Є. Клос, С.Г. Ставкової, С.Я. Беляєвої, серед яких: труднощі особистого характеру, зрілість, досвід, особистість [1, с. 110].

Питання особистого характеру. Більшість студентів зазнають впливу різних стресів, які супроводжують їх в студентському і в особистому житті. Ми часто не знаємо про ці чинники особистого характеру, але саме вони можуть позитивно чи негативно впливати на роботу студента під час проходження ним професійної практики. Прикладами таких чинників можуть бути невирішені в минулому проблеми, що проявили себе тепер, у зв'язку із роботою, яку виконує студент, або ж проблеми сьогодення, внаслідок яких студент не може працювати стабільно. Важливо усвідомлювати, що особисте весь час переплітається з професійним у практиці соціальної роботи, а тому керівнику практики доцільно встановити певні межі та дотримуватись їх у цих питаннях.

Приклади стресів особистого характеру: наслідки травм, отриманих в минулому, таких як спроба самогубства, сексуальні домагання, кривдження, смерть; проблеми, що можуть турбувати студента у конкретний момент: фінансова скрута, проблеми стосунків.

Зрілість. Рівень зрілості студентів може також спричиняти певні труднощі. Недостатня зрілість, певна особистісна несформованість студента по-різному впливає на виконання роботи, проявляється по-різному – від його неадекватної поведінки аж до браку відповідальності та професійності.

Досвід. Студенти, котрі починають вчитися провадити практичну професійну роботу, мають різний досвід. Дехто з них, можливо, вже працював як соціальний працівник, інші не мали досвіду роботи в цій професії. Часто ми розглядаємо тільки офіційний досвід, як-от, навчання чи оплачувану роботу, як єдиний спосіб набуття досвіду. Варто розглядати це питання детальніше, аналізуючи всі види життєвого досвіду, професійного чи особистого, як навчальний досвід, який може збагатити наше життя з професійного погляду.

Брак досвіду студента може викликати такі труднощі як недостатня ініціативність, надмірна занепокоєність, неспроможність найкраще допомогти клієнтові. Це, звичайно, може негативно впливати і на здатність студента ефективно навчатись. Керівнику практики необхідно впевнитись у тому, що робота, яка пропонується студенту, відповідає його здібностям та / чи досвіду. Чітко розуміючи, як саме відбувається навчання студента

навичкам професійної роботи, наскільки комфортно він відчуває себе під час навчання, як набуває досвіду протягом цілого року, викладач може здійснювати керівництво цим процесом, не наражаючи студента на ризик, і ставити перед ним достатньо складні завдання.

Особистість. Особистісні конфлікти між викладачем, соціальними працівниками і студентом можуть поставити під загрозу налагодження стосунків під час проходження практики. Стосунки між студентом і керівником важливі з погляду забезпечення підтримки, керівництва, одержання зворотного зв'язку і оцінювання. Проблеми у цих стосунках можуть бути зумовлені низкою причин, як-от, різниця в поглядах на методи навчання, тон та атмосфера керівництва, проектування керівником на студента своїх сподівань стосовно виконуваної роботи чи сприйняття або несприйняття студентом зворотного зв'язку. Керівнику практики необхідно пам'ятати про засади професійності. Реально не завжди вдається підтримувати дружні стосунки з усіма людьми, з якими доводиться працювати. Тому доцільно учасникам такого спілкування обговорити основні засади співпраці та вирішення спірних питань. В окремих випадках конфлікт між студентом та штатними працівниками соціальної установи може бути настільки серйозним, що неможливо налагодити чи /і підтримувати робочі стосунки. У таких ситуаціях потрібно об'єднати зусилля всіх сторін (викладача практики від університету, студента, керівника практики в агенції, супервізора) для спільного дослідження причин конфлікту і пошуку можливих варіантів його вирішення.

Відповідно до визначених труднощів пропонуємо рекомендації викладачам-керівникам практики щодо їх усунення:

- визначення причин виникнення труднощів (перш ніж усувати проблеми, доцільно визначити їхні справжні причини);

- розмова зі студентом (доброзичливо і професійно визначте суть проблеми; поцікавтеся поглядом студента на цю проблему; обговоріть можливі наслідки проблеми, що склалася; розробіть спільний план дій; зважте на емоційний аспект під час зворотного зв'язку; задокументуйте дискусію із студентом та її результати;

- перевірка роботи студента (попросіть показати звіт про хід виконання складеного плану дій; перевірте, чи є якісь зрушення; якщо поведінка не змінюється чи проблема залишається, перегляньте план і відкоректуйте його за потреби; зафіксуйте результат перевірки;

- інформування керівника практики від університету про проблему (призначте зустріч зі студентом та університетським керівником практики для вивчення питання та визначення можливих варіантів дій; якщо план дій розроблено, не забудьте узгодити це разом із студентом; зафіксуйте результати спільної зустрічі;

- повідомлення координатора практики, якщо питання вимагає цього.

У деяких виняткових випадках важливо письмово повідомити координатора практики про ситуацію і кроки, які було зроблено для її вирішення.

Під час проведення остаточного аналізу формальне оцінювання має бути лише останнім кроком у безперервному процесі взаємодії між викладачем-керівником практики та студентом, а також супервізором практики та студентом. Це кульмінаційний момент безперервної співпраці між супервізором практики, викладачем-керівником практики та координатором практики. Висновки, зроблені після проведення формального оцінювання практики, не повинні бути несподіваними, особливо для студента. На момент остаточного оцінювання, проблеми, що виникали під час практики, повинні бути розглянуті та, здебільшого, вирішені.

Література

1. *Гайдук Н.М.* та ін. Соціальна робота: Практична підготовка студентів на освітньо-кваліфікаційному рівні „бакалавр” / *Н.М. Гайдук, Л.С. Клос, С.Г. Ставкова, С.Я. Беляєва*: Навч. посіб. – Львів: Видавництво Національного університету „Львівська політехніка”, 2007. – 164 с.

2. Концепція виховання у національній системі освіти // Інформ. зб. Мін. освіти. – 1996. – № 13.
3. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. - М.: Политиздат, 1977. – 304 с.
4. Педагогічна практика: підготовка та реалізація: Навч. посіб. / За заг. ред. Н.Ю. Бутенко. – К.: КНЕУ, 2005. — 184 с.
5. Юдин Э.Г. Системный подход и принцип деятельности. — М.: Наука, 1978. – 176 с.

УДК 373.51

Н.В. Байдюк

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИХОВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДОЇ ОСОБИСТОСТІ

***Анотація.** У статті розкривається зміст соціально-педагогічної роботи щодо утвердження гендерної рівності серед учнівської молоді, визначено основні умови ефективності діяльності спеціаліста у галузі соціального виховання по формування гедерної культури молоді.*

***Ключові слова:** гедерна культура особистості, соціально-педагогічні умови.*

***Аннотация.** В статье раскрывается содержание социально-педагогической работы по утверждению гендерного равенства среди ученической молодежи, определены основные условия эффективности работы специалиста в отрасли социального воспитания по формированию гедерной культуры молодежи.*

***Ключевые слова:** гедерная культура личности, социально-педагогические условия.*

***Annotation.** The article deals with the basic terms of efficiency of specialist's work in industry of social education for forming of gender culture of young personality, attention is paid to the such important factors, as applications of interactive methods and personalities internals of specialist.*

***Key words:** gender equality, socially-pedagogical conditions.*

Гендерна рівність є показником культури нації та невід'ємною умовою особистісного зростання жінки та чоловіка, запорукою самореалізації особистості у різних сферах життєдіяльності. Саме тому одним із аспектів такого напрямку є фактичне забезпечення рівних прав чоловіків та жінок у суспільстві, ліквідація та уникнення проявів сексизму, гендерної дискримінації та гендерного насильства.

Просування гендерної рівності є стратегічним напрямком державної політики, про що свідчить прийняття ряду нормативно-правових актів та Державної програми з утвердження гендерної рівності в Україні, яка розрахована на 2006 – 2010 роки. Серед заходів, передбачених даною програмою, особливої актуальності набуває необхідність проведення інформаційно-просвітницьких та освітніх заходів з учнівською молоддю в навчальних закладах, які будуть спрямовані на висвітлення питань гендерної рівності та протидії насильству щодо жінок і чоловіків. Такі заходи є однією з головних умов попередження проявів гендерної дискримінації серед молоді. Даний напрям державної політики не може не привернути увагу фахівців та громадськості до шляхів, форм та методів виховання гендерної культури підрастаючого покоління [3].

Останнім часом з'являється все більше публікацій у галузі гендерної психології, які широко висвітлюють інтелектуальні, мовленнєві та емоційні характеристики